

klonila skoro slične boje za obstanek. Priključili so se temu krogu mlajši tovariši: Iv. Daneu, Ferd. Starec, Jos. Gorkič in drugi. Zbirali so se prvotno v zakotnih krčmah k redkemu razvedrilu, k medsebojni vzpodbudi. Leta 1906. so se pa razmere med tržaškimi slovenskimi učitelstvom toliko izpremenile, da je bilo možno misliti na ustanovitev učiteljskega društva. Dne 6. maja istega leta se je vršil ustanovni zbor, in tovariš Ferluža je bil soglasno izvoljen za predsednika. Društveni predsednik je ostal leto za letom do 13. marca 1914. Izpolnjeval je predsedniške dolžnosti z vnuem, z nekako navdušenostjo, osobito prva leta, ko je bilo treba plašljivce bodriti, omahljivce pridobiti. Velika vsestranska zaposlenost tovariša Ferluže in oddaljenost od društvenega sedeža, ki je bil v Trstu, je kdajpakdaj tudi zakrivila, da se stanovski organizaciji ni mogel toli posvetiti, kolikor je sam želel. Z druge strani pa so se v društvu pojavila razna stremjenja, kar je bilo pri velikem številu članov, na katere — osobito mlajše — je moralo vplivati moderno življenje industrialnega mesta, pač povsem naravno. Nazori so se krizali, iskre kresale, debate poostrele, a tudi poglabile. Ali kakršni so tudi bili nazori, težnja vseh je bila koristiti narodu in stanu čimbolj mogoče. Seveda je v to vsaka skupina zopet zastopala svojo formulo, ki je bila pač tu bolj idealno, tam bolj materialno prebarvana. Isto gibanje se v onem letu opaža tudi v kraškem, istiskem, goriškem učiteljskem društvu. Provročili so to gibanje tovariši socialno - demokratiški načel. Gibanje je svetovna vojna prekinila. »Mladi« so v prvi vrsti zahtevali revizijo pravil in programa učiteljskega društva ter »Zaveze«, dostop k društvu delu, ter da postane izvenstanovsko delo učiteljskega bolj samostojno, ne podvrženo nobeni politični stranki, manj v »oštarijo« težče, bolj socialno. Ferluža je s finim taktom spoznal čas, ki ga kliče, ter je odstopil iz lastne volje in se zavaroval proti ponovni izvolitvi. Vendar tudi on lahko zre s ponosom na marsikatero delo, ki ga je tržaško učiteljsko društvo započelo in deloma izvršilo tekom njegovega predsedstva. Omenjam le ustanovitev šolarskih knjižnic na tržaških slovenskih ljudskih šolah ter posrečeno akcijo za javna ljudska predavanja poleg množičnih društvenih korakov v materialni in moralni prid tržaškega slovenskega učiteljskega. Zdaj so svetovni dogodki izsilili premirje, društvo leži v mrtvilu. Kako bo potem, je li se debate v društvu in polemike po časopisih obnove, — kdo ve!

Stipe Ferluža je svojčas mnogo pisal. Sam temu svojemu delu, ki mu je bil pač vzgojni namen, ne pripisuje umetniške vrednosti. V tej sodbi je tudi povsem pravičen. Pisal je za »Edinost« mnogo, vse v poučljivem tonu, napadal ni nikogar, političnih člankov ni nikdar pisal. Sodeloval je pri »Popotniku«, »Učit. Tovarišu«, plodove svojega naivnega humorja je pošiljal v »Jurja s pušo«, v »Brivca« in »Skrata« — sebi in marsikomu v zabavo. Plačila za to ni sprejemal, sam se spominja le na skromni honorar 30 K, ki ga je sprejel za svoj spis s strani »Družbe sv. Mohorja«. Tudi s te strani je imelo njegovo delovanje namen buditi, bodriti.

Čudno, da je Ferluža, ki ni nikoli zagrešil političnega članka, slednjič stopil tudi na politično polje. Tržaško slovensko učitelstvo si je pač s svojim delom pridobilo ugled med ljudstvom ter je postalo faktor, s katerim je bilo treba računati. Tržaški mestni svet, oziroma deželni svet se je imel voliti po novem volilnem redu. Slovencem v okolici bi pripadalo 12 mandatorov. Politiško društvo »Edinost« je takrat ponudilo dva mandata tržaškemu učitelstvu, in to je na zaupnem sestanku enoglasno sklenilo za kandidata tovariša Ferlužo in Jos. Pertota. Oba sta bila izvoljena junija meseca 1909. Prvi slovenski učitelj je vstopil v ponosni mestni svet Trsta. Značilno je, da je prejel Ferluža pri svoji izvolitvi od vseh 12tih izvoljenih slovenskih poslancev največ glasov. Leta 1913. tudi v juniju je bil vnovič izvoljen. Svoje poslanske dolžnosti je izvajal vestno in točno, narodu in stanu v prid.

Dasi je vroče ljubil svoj slovenski materni jezik in svoj narod, vendar Stipe Ferluža — to mu bodi povedano v čast — ni bil naroden šovinist, osobito ne eden onih, ki pod plaščem strupenega šovinizma skrivajo čisto svoje narodne grehe. Svojo deco, ki jo je imel v zakonu s plem. Weisenthurnovo, potomko slovenskega slovničarja in tržaškega patricija dr. V. Franul - Weisenthurna,

je vzgojil v slovenskem duhu in jeziku. Nepoboljšljiv idealist, ki trdno verjame v edino moč besede, je Ferluža gojil veliko zaupanje do zdravega razuma tujerodnih sodelavcev. Često je z besedo in tiskom apeliral na njihov čut pravičnosti do drugorodcev. Nekoč je o priliki, ko se je zbor ital. učit. društev v Gorici javno izrekel proti pravični zahtevi Slovencev, naj bo slovensko učiteljske premeščeno iz Kopriva v Gorico, naš Ferluža sestavil tozadevno, italijansko spisano spomenico na italijanske tovariše, v kateri je branil slovensko stališče. Učiteljsko društvo je poskrbelo za tisk, in spomenica je romala v številnih izvodih v — koš ital. učit. društva. Morda ni bilo ravno tako, ali praktičnega uspeha Ferlužovo delo tu ni imelo, ker treznejši in pravičnejši elementi med našimi ital. tovariši so že kdaj izstopili iz ital. učit. društva ter ustanovili poseben delaven krožek v okrilju ital. socialno-demokratske stranke. Vendar je bil Ferlužov namen plemeniti, dasi zaradi njegovega idealizma zopet naiven.

Življenje St. Ferluže nam podaja trden okvir za zgodovinsko skico njegove dobe. Daneš pač niso časi, da bi se človek vsestransko poglabil v to velepomembno dobo. Morda se kdaj povrnem k predmetu, in bo tovariš Stipe sam lahko z ljubeznivo besedo povedal, kje sem se jaz v naglici zaletel. Saj mu vsi iz srca želimo dolg in jasen večer življenja!*)

In ta mož je bil učitelj. Da, res, ljubezniv učitelj svoji šolski deci. In pečat, ki ga je vtisnil potom svojega dolgoletnega pouka, ni izginil z vedrih lic openskih mladeničev in mož. Znal je obdržati svoj vpliv na mladino tudi v dobi, ko je že zapustila šolo. Veselje je bilo prebiti večer med pevci njegovega »Zvona«. Skrbno je branil svoje in izločeval »garjeve« koštrune. Pravi demokrat — znal je živeti med ljudstvom.

Morda sem te preveč hvalil, Stipe! Ne zameri mi! Če sem nehoti dregnil v kako skelečo rano — nu, to vem, da si mi takoj odpustil. Kakor sva bila v načelih nasprotna, ej, poznala sva se. — Stopil si v pokoj, Stipe, odtegnil si se krogu svojih tovarišev tja na svoj gradič Moko. Tovariš Stipe, glej, časih postaja človeku hudo vpricho bogato zasajenega hinavstva in tedaj si z vsem srcem želim poštenega človeka v bližino. Ta želja je kakor molitev ob hudi uri. In tedaj, tovariš Stipe, dovoli, da se ozremo v neomahljivo pečino, na kateri je zidan tvoj orad, in da ti v duhu podajamo trdo tovariško roko! Umel nas boš, saj si bil in si prekinjek — mož!

Ferdo pl. Kleinmayr.

Umirovljeni državni nastavljenici

se potegujejo za to, da bi se jim iz plačeval 17. avgusta 1916. dovoljeni enkratni draginjski prispevek tudi za naprej kot stalna draginjska podpora in da bi bili draginjskega prispevka vboodoče deležni tudi oni penzionirani uradniki in slugi, ki so bili dosedaj izveti. Kakor poročajo z Dunaja, je vlada obljubila, da se bo na to želje kolikor mogoče ozirala. Prav je tako! Kako in kaj pa bo z učitelji penzionisti? Ali tem ni treba kruha?!

Preosnova učiteljsk.

Dunaj, 26. okt. 1916

Naš dunajski poročevalec nam piše: Naučno ministstvo je izdelalo načrt, kako preosnovati avstrijska učiteljska, da bi odgovarjala potrebam sedanjega časa. Reč, kdaj se uveljavijo te preosnove na naših učiteljskih, še sicer ni določen, toda domneva se, da že s prihodnjim šolskim letom. Bistvene preosnove bodo sledeče: Dosedaj so bili na vsakem učiteljsku štirje letniki, vboodoče jih bo pa pet. V zadnjem letniku se bo poučevalo tudi o kmetijstvu. Pouk v drugem deželnem jeziku bo obvezni učni predmet. Orgle in klavir bosta vboodoče neobvezna predmeta na učiteljskih. V zadnjih letnikih učiteljskih se bo poučevalo tudi o učnem gradivu, ki je uvedeno v višjih gimnazijskih razredih. — Kakor priča to tesno poročilo, so zahteve naprednih učiteljskih organizacij po reformi strokovne izobrazbe učiteljske le nekoliko uvaževane. Nekaj pa je vendarle, kar dokazuje, da gremo naprej. Temeljita reforma bo mogoča šele po vojni.

*) To želimo tudi mi svojemu tovarišu, prijatelju in sotrudniku! Čestitljivi slovenski korenini naš iskreni: Na zdar! Uredništvo.

Književnost.

»Popotnik« prijavlja v svoji 5. letošnji številki to vsebino: 1. I. Gradnik: Popotopna ljudska vzgoja (Dalje.) 2. Fr. Kranjc: Socialna vzgoja. 3. Pavel Flere: O bodoči vzgoji. (Dalje.) 4. Dav. Sinkovič: Gobe namesto mesa. 5. Iz šolskega dela: Matematično zemljepisje v ljudski šoli — Preprost akvarij. 6. Fran. Vajda: Statistika srednjih šol na Slovenskem in v Istri v letu 1913-1914. 7. Slovstvo: Ocene. 9. Razgled: Šolstvo. — To in ono. — Upravništvo piše v svoji listnici: »Današnji številki je priložena poštna položnica. Kdor ima poravnano naročnino, naj jo prihrani za prihodnje leto, drugi pa naj se čimprej odzove svoji dolžnosti, da pozneje ne bo nepotrebnih razburjanj in pisarij.« — Uvažujte ta opomin! — Prihoda (6.) številka »Popotnika« izide začetkom decembra.

»Zvonček« ima v svoji 10. letošnji številki to lepo vsebino: 1. Fran. Žgur: Mi in naše gore. (Pesem.) 2. E. Gangl: Domovini. (Pesem.) 3. Fran. Žgur: Prilika. (Pesem.) 4. Cvetinomiški: O Belki in Črni. (Konec.) 5. Jakob Dimnik: Veliki admiral Anton Haus. (S podobo.) 6. Antonija Germekova: Pot v nebesa. (Samogovor.) 7. Dr. Ivo Šorli: Bob in Tedi, dva neugnanca (Dalje.) 8. Vesel pomenek. (Slika.) 9. Ivo Trošt: Izdana trmica. (Povest.) 10. Stric Pavel: Z delom se učimo. (Dalje.) 11. Kuharjev Jelko na konju. (Slika.) 12. Pouk in zabava. 13. Kotiček gospoda Doropoljskega. 14. Kotičkove risbe.

Srednješolske vesti.

Gimnazijski tečaj in konvikt za gimnazijske dijake slovenske narodnosti z Goriškega v Kromerizu. »L' Eco del Littorale« poroča, da se z odlokom notranjega ministristva z dne 20. oktobra 1916, št. 49.450, ustanavlja v Kromerizu gimnazijski tečaj in konvikt za gimnazijske dijake slovenske narodnosti. Število učencev, ki se jih sprejme v ta konvikt, bo znašalo okoli sto. Tečaj bo ustanovljen na podlagi naučnega načrta, odobrenega za državno gimnazijo v Gorici s slovenskim učnim jezikom. Učno osebje določi goriški deželni šolski svet izmed profesorjev goriške slovenske gimnazije, ki so sedaj na razpolago. Za gojence, ki uživajo kot begunci podporo iz državnih fondov, se bodo pokrivali stroški za vzdrževanje, za obleko, obutev in zdravniško pomoč iz državnih sredstev. Imoviti gojenci bodo morali plačati v pokritje prej navedenih stroškov takso, ki jo določi politična oblast v Brnu. Prošnje za sprejem je nasloviti na namestništvo v Brnu, potem okrajne politične oblasti, oziroma redarstvene oblasti v kraju, kjer dotični dijaki sedaj bivajo; priložiti je zadnje šolsko izpričevalo.

Goriška slovenska gimnazija v Trstu. Zavod se jako lepo razvija. Učenci se še vedno priključajo. Kdor želi, da dobi dobro hrano za 70 vinarjev dnevno v aprovizacijski kuhinji. Jako revni tudi zastonj. Pozneje došle dijake poučujejo profesorji privatno — seveda brezplačno — toliko časa, da dohitijo, kar so zamudili.

Osebnosti. V stalni pokoj je stopil ravnatelj c. kr. učiteljskega v Ljubljani, vladni svetnik Anton Črničev. Naučno ministristvo je pooblastilo kranjski deželni šolski svet, da mu tem povodom v njegovem imenu izreče zahvalo in priznanje za dolgoletno izvrstno službovanje. — V osmi činovni razred so pomaknjeni profesorji: Ivan Grafenauer, Julij Nardin in dr. Vinko Šarabon na prvi državni gimnaziji v Ljubljani; dr. Simon Dolar na državni gimnaziji v Kranju in Josip Mazi na višji realki v Ljubljani. — Provi-zorna učitelja na srednjih šolah sta postala suplenta na c. kr. državni realki v Gorici: Franc Ferjan in Andrej Verbich (sedaj oba pri vojakih).

Avstrijsko srednje šolstvo. Listi javljajo, da v naučnem ministristvu uvažujejo eventualnost, utesniti nekoliko pouk v klasičnih jezikih, da bi dijaki imeli časa se naučiti — madžarskega jezika. Madžarščina naj postane obligaten predmet, morda pa bodo poskrbeli tudi za pouk katerega drugega v Avstriji navadnega jezika.

Kranjske vesti.

ANTON PEGAN.

Na Razdrtem pri Postojni je dne 16. oktobra t. l. po dolgi in mučni bolezni v 67. letu svoje dobe umrl tovariš Anton Pegan, učitelj v pokoji. — Služboval je večinoma po vipavski dolini ter je vso dobo svojega službovanja nesebično služil šoli in narodu. — Svoj zaslužni pokoj je užival na Razdrtem, kjer je tudi pokopan. — Bodi mu ohranjen blag spomin! Vdovi gospé Franji naše iskreno sožalje!

— Iz Litije nam pišejo: Uspeh »Dni darovanja« je bil za naše razmere, ako se pomisli, da je vsolanih poleg trga Litija samo 6 vasi in ker je duhovščina sama nabirala, dosti lep. Učitelstvo samo je tvorilo lokalni odbor in samo ono je nabralo vsoto 295 K 02 vin. Sploh je tukaj učitelstvo v vojne namene ogromno veliko storilo. Priznanja ni sicer prejelo nobenega, a tudi ne hrepeni po njem. Saj je tiha zavest poštenega dela najlepše priznanje!

— Ustanova za realce. Mestna občina ljubljanska ima oddati eno mesto Cesar Franc Jožefove ustanove za realce v letnem znesku 100 K. — Do te ustanove imajo pravico v Ljubljano pristojni, če bi pa takih ne bilo, sploh na Kranjskem rojeni ubožni dijaki c. kr. državne velike realke v Ljubljani. Prošnje je opremiti z rojstnim in krstnim listom in domovnico, z zadnjim semestralnim izpričevalom, dalje pri prosilcih, katerih starši ne živijo v Ljubljani, z ubožnim listom domačega županstva. — Prošnje je vložiti do vstetega 15. novembra 1916 na realnem ravnateljstvu.

— Gorupove ustanove za ljubljanske licejce. S pričetkom prvega tečaja šolskega leta 1916/17 se podeli 7., 8., 9., 10. in 11. mesto Josip Gorupa viteza Slavinjskega ustanove za gojenke višje slovenske dekliske šole, oziroma dekliskega liceja v Ljubljani, vsako mesto po 386 K na leto. Pravico do užitka te ustanove imajo pridne gojenke omenjene šole in sicer: a) slovenske dekliske, ki so z ustanoviteljem v sorodu, b) ako bi teh ne bilo, dekliske slovenskih, oziroma hrvatskih staršev iz Kranjskega, Štajerskega, Koroškega, Primorskega (to je iz Trsta, iz Goriške in Istre), iz Reke in iz hrvatskega Primorja; c) ako bi tudi teh ne bilo, dekliske drugih slovanskih rodov sploh. Pravica podeljevanja pristaja tačas gospodu Korneliju vitezu Slavinjskemu, veleposelniku in veletržcu v Trstu. Prošnje je vložiti najkasneje do 1. decembra 1916, potem licejskega ravnateljstva pri c. kr. deželni vladi v Ljubljani.

— Iz ruskega ujetništva se je oglašil enoletni prostovoljec Albert Štrukelj, abiturient c. kr. ljubljanskega učiteljskega. Ujel so ga v noči na 13. avgust t. l. in zdaj se živi in zdrav nahaja v Piskovu (jugozapadno od Petrograda).

— Iz francoskega ujetništva se je oglašil nadučitelj na Premu na Notranjskem, tovariš Ivan Vadenja. Bil je ujet v Srbiji, po zmagi je šel čez Albanijo v Italijo na otok Sardinijo, a od tod čez Gibraltar na Francosko. Sedaj biva blizu belgijske meje. Ako mu hoče kdo izmed kolegov pisati, je njegov naslov: Depot de Prisonniers de Guerre du Quai de France. Rouen (Seine-Inférieure) Nr. 3227. Groupe XII.

— Na šišenski dekliskih osemrazrednic v Ljubljani je razpisano mesto nadučiteljice in voditeljice. — Prošnje do 15. novembra t. l. na c. kr. mestni šolski svet v Ljubljani.

— Največja slovenska javna ljudska knjižnica je brezdomno knjižnica »Gospodarskega društva za dvorski okraj« v Ljubljani. Knjižnica je izborna založena z najnovejšo leposlovnno literaturo, in so čitajočemu občinstvu poleg vseh slovenskih del na razpolago tudi najboljša dela svetovne literature v nemških izvirkih, oziroma prevodih. Knjižnica je štela doslej 6525 izposojevanju določenih knjig, in so glede teh knjig na razpolago popolni knjižnični imeniki. Nanovo je pa nabavila letos še okoli 1500 knjig, tako da šteje sedaj knjižnica nad 8000 knjig. — To je pač vsega priznanja vredno kulturno delo!

— Imenovanje izpraševalne komisije za splošne ljudske in meščanske šole v Ljubljani. Imenovani so za funkcijsko dobo od začetka 1916/17 do konca 1918/19 za člane izpraševalne komisije s slovenskim in nemškim učnim jezikom: za ravnatelja: dež. šolski nadzornik: dr. Janko Bezjak; za namestnika profesorja dr. Valentin Kušar in Franc Suher; za člane profesorji: Anton Funtek, dr. Ivan Šmajdek, Alojzij Petsche, dr. Ivan Orel, Josip Verbič, glasbeni učitelj Anton Dekleva, telovadni učitelj Josip Gorečan, vadiški učitelji: Ivan Krulc, Viktor Jaklič in Josip Pavčič. Za eksaminatorje se morejo po potrebi poklicati: profesor dr. Fran Šturm za francoščino, profesor Josip Mazi za geometrično risanje in koncertni mojster Hans Gerstner za klavir, gosli in orgle. Knezoškofijski ordinariat je imenoval za isto funkcijsko dobo eksaminatorje iz verouka profesorje: dr. Demšarja, dr. Alfonza Levičnika in dr. Fr. Perneta.

— Seja kranjskega deželnega šolskega sveta dne 16. oktobra 1916. Predsednik izreče zastopnikom učiteljskega sožalje za padlimi in umrlimi tovariši in tovarišicami s prošnjo, naj ga sporočita učiteljskemu. — Vpokoje se: Valentin Burnik, nadučitelj v Metliki; Severa Zorko-Reilova, učiteljica v Boštanju; Leopoldina Garbelsova, in Marija Levstikova, učiteljici pri sv. Petru